

Kereszténynek lenni itt és most

KERESZTÚRY DEZSŐ

Kedves Barátom, a kérdés, amit fölítettetek vagy oly összetett, hogy válaszom túl hosszúvá nyúlnék, vagy oly egyszerű, hogy pár mondatba belefér a felelet. Először röviden: a kereszténység az emberiség legnagyobb alkotásai közé tartozik és élni fog, amíg Isten s vele az ember.

Jézus egyformán nevezte magát az Isten és az ember fiának; megmondta: Isten országa nem e világból való. A kereszténység arra hivatott, hogy ne a letaszíttatásra, az örök kárhozatra, hanem a fölemeltetésre, az örök üdvösségre készítse föl.

De persze, mint minden isteni sugalomra építő emberi elképzelés: ez is tele van kétséggel, ellentmondással, ésszel fölfoghatatlan, csak hittel elfogadható mozzanattal. Olyasmivel, amiről Jézus is csak példázatokkal: a költészet eszközeivel beszélt.

Ezért is engedd meg, hogy rövid, prózában megfogalmazott válaszomhoz egy verses tünődést is csatoljak.

Szíves barátsággal üdv!
Bp. 1991. I. 3.

Vén híved:

Keresztury Dezső

Elmémbe nem fér...

I.

Értem én, hogy a zsidók, kik Isten választott népének tudták magukat, csupán egyetlen Istent fogadtak el a sok bálvány s hamis isten helyett: a babiloni, egyiptomi fogságban, a futásban, a sivatagon, a megnyílt tengeren át csak egy Isten tarthatta egybe a szétszóródni hajlamos népet. De miért kellett aztán hármas egységre változtatni őt, más logika szerint? Igen: az őszülők, akiket maga képére teremtett az Atya: engedetlenek lettek, tehát kiűzettek az Édenből, hogy verejtékes munkával, halandón kezdjenek emberi életet, akaratuk rosszra hajló lett: Káin — egy példa csak — megölte Ábelt, így a bűn megint oly nagyra nőtt, hogy hiába mosták tisztára a Föld arcát vízőzönök, megújult az örök viszály: letaszították, fölfalták

egymást új istenek; amaz Egy új s új szövetségre
 lépett egyenrangúsított teremtményeivel, kőbe
 véste a törvényeket, miket — tudhatta — megszegnek, tehát
 egyszülött fiát küldte el: azért, mert
 „teljes lett az idő”, melyet épp e fiú születése
 szerint tagolunk — s a Messiás, hogy betöltse a próféták
 szavát: emberi kínra vetve botránkoztatóból sugaras
 áldozat lett, hogy magára vegye, amit persze
 szívesen áthárítottak rá a javíthatatlanok:
 megostorozták, megfeszítették, de harmadnapon
 föltámadott; hogy valóban ő, ki él: meggyőzte sebével Tamást és
 átadva helyét a lángnyelvek Szentlelkének,
 fölment a Mennyekebe, Atyja mellé, hogy ama végső
 napon ítéljen a föltámasztott igazakon
 és bűnösökön, örök életre vagy kárhozatra
 emelve-taszítva őket: testét-vérét adta,
 hogy együnk és igyunk belőle, mi pedig kenyér
 s bor színe alatt magunkhoz vesszük az Istenfiút —
 mint ama harcosok, akik csak harcosokat
 esznek —; tanítását Egyházára bízta: talpkövéül
 Pétert tette s utódait, kik Isten helytartói
 Egy vidéki esetet birodalmi ügygé tett a Császár:
 s lett omló-megújuló világszervezet: örök dogma s megújulás.

II.

Zalaegerszeg kotlós öreg-templomában
 tartottak keresztvíz alá: katolikusnak
 nevelt a család, a város, az iskolák: —
 Úrnapján díszszázad tisztelgett sortúzzel
 Úrfölmutatáskor; két tanáromat is készülnek
 boldoggá avatni; egy missziós rendház csöndjében
 hetekig bírkóztam hiába Szent Ignác szigorú lelki-
 gyakorlataival, egyszer végigzarándokoltam
 a gyémánt-szigorú Gergely pápa útját
 Canossától Rómán át Salerno gyönyörű
 dómjáig és megdőbentem sírkövére is kivésetett
 átkától... Bejártam sok földet: láttam
 India templomait, buddhista kolostorok
 imamalmot pörgető lámáit; mecsetekben,
 vagy szabad ég alatt térdreboruló
 mohamedánokat Allahhoz imádkozni;
 láttam Egyiptom állatfejű isteneit, tudom,
 hogy egymást falták mint a Nap a Holdat,

*s hogy ezért ölték meg Echnatont a Hold papjai; —
kétség fogott el: egy-e, kit megháromszoroztak,
s igaz fia-e az a szálas, északi férfiszépség?
Úristen! — miket el nem követtek Jézus nevében!
Eretnekek, boszorkányok égtek; még Kálvin is
lángra vetette barátját; az Egyház szentté avatta,
kit elebb megégetett: Johannát, — minek folytassam?
Az én szűkebb hazámban, az Írottó, Agártető
s Badacsony jelölte tájon nem égtek máglyák;
Veszprém, Pápa és Sopron püspökei megfértek
egymással s a falvak népe is békésen együtt-
él, bár egy utca a kálvini szabad-paraszt
s egy másik a katolikus volt-jobbágy: ha késeles
kezdődik: virtuskodásból s nem felekezeti villongás okán. —
Újra templomépítő közösségek támadnak: a tan még
mindig élő szokás, erősebb a mindújra támadó
szervezeteknél. Ha kétely támad bennem:
a néppel éneklek: „test már a kenyér,
a bor igaz vér, s elhiszem, ámbár elmémbe
nem fér”: mert a szeretet keményebb mint a márvány,
de szelíd, türelmes s erősebb a halálnál.*

1991

FILA BÉLA

Kérdés és követelmény egyszerre jelentkezik témánkban. Fontos feladatuk van a keresztényeknek a mai világban. Kérdés, hogy mit jelent kereszténynek lenni. Másrészt követelmény is, mert itt és most meg kell valósítani a felismert és felmutatott lényegét. Itt és most szolgálniuk kell a keresztényeknek a világban, komoly szolgálatot kell teljesíteniök. Igen szomorú dolog lenne az, ha a keresztények csak meghunyászkodva alkalmazkodnának a világhoz, vagy önpusztító kritikával nehezítenék helyzetüket. A feltett kérdés mindenképpen követelményeket támaszt a keresztényekkel szemben. Veszélyes lenne csak szubjektív elvárásokra hagyatkozni, de nem elégséges alkalmazkodni csupán az objektív tényekhez. Furcsa lenne a mélységet felvillantani erkölcsi követelmények nélkül, de még groteszkebb lenne pusztán erkölcsöszként előállni. Hogy elkerüljük ezeket a veszélyeket, a keresztény hit benső szilárdságát, értelmességét, átlátszóságát és átsugárzó erejét kell felmutatni úgy, hogy hitünk tartalma nyitott legyen a pluralista magatartás felé, valószínűsége legyen a világi, ha kell a politikai elkötelezettségben is. Úgy nézzen túl a keresztény a világon, hogy közben tényleg benne álljon, beléje gyökerezzen.

Mi a kereszténység lényege? Feleletünkben számolnunk kell eme lényeg komplex mivoltával. Több oldalról is megkísérelhetjük a választ. Lényegnek mutatkozik a Jézus

Krisztus által kinyilatkoztatott isteni szeretet és hűség, a másokért való létezés, a radikálisan felfogott emberség. Talán a legcélravezetőbb középpontba állítani az üdvösség-realizmust. Itt és most az ember számára a legfőbb realitás az Isten, aki Krisztusban kinyilatkoztatta, közölte önmagát üdvösségünk érdekében. Isten a kegyelem által hatékonyan műveli üdvösségünket. Üdvösségünk realizmusa átfogja a teremtett valóság egészét, a külső-belső, az anyagi-lelki, empirikus-történeti valóságot; mindent, ami itt és most van. Nem maradt meg önmagában az isteni valóság, néma, megközelíthetetlen fenségben és messzeségben, hanem világban lévő adottsággá vált. Isten transzcendenciaja a világ immanens titkává lett.

Hogyan valósul meg a kereszténység lényege itt és most; hogyan válik követelménnyé? Félreértenénk a keresztény hitet, ha idealisztikusan vagy csupán egzisztenciálisan értelmeznénk. Akkor ragadjuk meg hitelesen hitünk lényegét, ha reflektálunk a megélt hitre, arra, ami a hitben itt és most megvalósul, a hit praxisában megnyilvánul. Lehetőségünk van arra, hogy racionálisan bepillantsunk hitünk lényegébe, de a hit tartalmát egyszeremind a hívő személyes önmegvalósításaként kell elgondolnunk. Egyszerre és egyben kell megragadni a hit tartalmát és személyes kifejeződését, különben csak beszélünk valamiről, ami lehet, hogy nem is létezik.

Valóságosan és személyesen hatol be az isteni transzcendencia mint vertikális tényező a teremtett világ középpontjába, és onnan térbelileg minden irányban, időben minden korban, a valóság minden rétegét áthatva horizontálisan szétterjed. Amikor a keresztény hit lényegét ilyen dinamikusan, funkcionálisan leírtuk, akkor tulajdonképpen a Krisztus-eseményt rögzítettük, megfogalmaztuk tartalmilag és kifejeződésében, isteni transzcendenciajában és evilági megjelenésében.

„Amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldötte a Fiát, aki asszonytól született” (Gal 4,4). „Jézus Krisztus ugyanaz tegnap, ma és mindörökké” (Zsid 13,8). Csak akkor jelent meg valóságosan a vertikális elem, az isteni transzcendencia a történelemben, csak akkor realitás az ember üdvössége, ha tényleg komolyan vesszük Jézus istenemberi valóságát, ha tényleg „az Ige testté lett és közöttünk élt”, ha valóban „láttuk dicsőségét, az Atya Egyszülöttjének dicsőségét, akit kegyelem és igazság tölt be” (Jn 1,14). A keresztény üdvösség-realizmus nem más mint a Krisztus-esemény értelmezése és alkalmazása. Egészen realiztikusan kell a keresztényeknek értelmezniük a megtestesülést. Ezt a feladatot a keresztények az újszövetségi Szentírás létrehozásától a niceai és kalkedoni zsinatig és ezeken keresztül napjainkig, a II. Vatikáni zsinatig mindig elvégezték. Lényeges követelmény tehát az, hogy a keresztények a megtestesülést reálisan az élet középpontjába állítsák és onnan horizontálisan szétsugározzák. Történeti-lényegi adottság az, hogy az Isten és az ember Krisztusban személyesen eggyé vált, és ez az esemény a keresztény tanítás, kultusz, magatartás, világalakítás éltető ereje és irányítója. Nem eszmeként, nem programként jelenik meg elsősorban a keresztény hit a világban, hanem személyes, életalakító követelményként. Az ősi esemény ereje és valósága sugárzik ki az epicentrumok felé. Krisztus élete, sorsa, tanítása, cselekedetei, kereszthalála és feltámadása történeti esemény. Nemcsak a történelemben jelent meg Krisztus, hanem valóban történelemmé lett. Átala és benne tényleg Isten lépett be a történelembe. Visszafelé és előre tekint a keresztény hit a történelemben, mintegy előre-hívó vissza-hívásként alakítja és áthatja az emberek életét, tudtul adja az embereknek, hogy Istenhez tartoznak, és hozzá kell eljutniok. Miközben a hit alakítja az életet, aközben hatékonyan a végső beteljesedés felé irányítja az üdvösség folyamatát. Szentségi jelek formájában folytatja az egyház Krisztus üdvösség-realizmusát. Krisztus mintegy jelszerű jelenlétével hat és irányít. Mit jelent tehát kereszténynek lenni itt és most: felfogni a krisztusi üdvösség realizmusát, értelmét és jelentését, és aztán személyes döntés alapján magunkra vállalni kötelezettségét.

NEMESKÜRTY ISTVÁN

Magyarországot a keresztény életeszmény virágoztatta fel és tartotta életben. Egyetlen példa: a törökhódította európai országok közül csak Magyarország maradt meg kereszténynek, itt nem gyökeresedett meg az iszlám.

A keresztény hit választ ad életünk legfontosabb alapkérdésére: mivégre vagyunk a világon? Ez a válasz a hétköznapi gondjaiban, betegségben, válságban, a halál közeledtével erőt és biztonságérzetet ad.

A kereszténység alapelve a szeretet. Módot ad bűneink megbánására és kötelez a megbocsátásra. Ily módon egy világi társadalmi életet is szabályoz. Hiszen a szeretetből fakad a mások iránti türelem, és a szabadságnak, a szabad akarat helyes értelmezésének megvalósítása. Akkor vagyok szabad és azért, amikor és mert nem akadályozok más sem törvényes tetteiben. Ugyanilyen, osztársadalmi hasznú következménye a szeretetnek a tudatos áldozatvállalás, a lemondani tudás és készség. Annak tudatosítása, hogy a szenvedésnek megújító, tisztító, önismeretet elmélyítő értelme lehet.

En római katolikus vagyok. Ismerem, tisztetem, nagyra becsülöm a többi keresztény felekezetet és más vallásokat is; ámde vallásom csak akkor válhat cselekvő erővé, ha egyértelműen *vallom*, hiszen ezért *vallás*. Divattá vált a keresztény szó takarója alá bújni s azt politikai fogalomná torzítani. Ha azonban a keresztény szóban ott érzem a magam katolikus hitét, kevésbé fenyeget korunk veszedelmes lelkibetegsége: a közöny. Tartozni kell egy lelki közösséghez, és tartozunk is. Valamennyien a *Corpus Christi Mysticum* tagjai vagyunk. Krisztus részei. Ezen belül pedig ahhoz az országhoz tartozunk, melyben élünk, és melynek nyelvét beszélve gondolkozunk, tehát hitünket is átéljük. Katolikus létemre annál is inkább kell ezt a szűkebb közösséget: a hazát vállalnom, minél nehezebb benne az élet. Könnyű a gazdag hazát szeretni. Viszont éppen ezért mindent el kell követnem, hogy sorsunk jobb legyen. Nem hagyhatunk mindent a mindenkor hatóságokra. A magyar nemzet, történelme során, hatóságok nélkül tanulta megszervezni önmagát, tanult meg fennmaradni.

Nézzünk körül: ahhoz képest, hogy milyen imponáló számban telnek meg ünnepnapokon a templomok, napi három-négy misével számolva hétköznapiokon mégis annyi a tényleges és lelki szemét, ocsmány beszéd és tett, vállrándító közöny, mások bántása, hogy az ember csudálkozik: hol vannak a vasárnapi hívek?

El kell érnünk, hogy a miséről távozva is éljen bennünk az az erő, amelynek kisu-gárgása áthatotta az őskeresztényeket. Ők mindig örültek, hiszen az örömhírt (evangéliumot) hirdették és aszerint éltek. Egykorú források bizonyítják, hogy ők az üldözések között is mosolyogtak; ők tudtak örövendeni. Mi már nem tudunk. De akkor keresztények vagyunk-e még?

Talán segítene, ha mindenki rendszeresen olvasná ezt az *örömhírt*. És ha az ünnepnapok szertartásain túl is egységgé szerveződnének a lelki közösségek, pélbániák, templomok körül. A magyar katolikus papságnak multhatatlanul sürgős feladata a rájuk bízott lelki közösségek megszervezése. Néha csak mintha a kötelező ünnepi szertartások hivatalnoki készségű elvégzői lennének; mise után mintha eltűnnének saját magán-életükben...

Persze egy ilyen igazi közösség megalkotásához elsősorban mi magunk kellünk, a hívek. Krisztus misztikus testének tagjai. Bízunk magunkban, merítsünk hitünkbeli erőt hétköznapi katolicizmusunkhoz. *Sursum corda*

ANCSEL ÉVA

Tisztelt szerkesztőség!

Megtisztelő számomra fölkerésük, hogy válaszoljak körkérdésükre. Ezért megpróbálom megírni, hogy miért nem vállalkozom erre.

A kereszténység tradíciója gondolkodásomban és életemben kiemelkedő helyet foglal el, ahogy azt remélem írásaim is tanúsítják. Nem nagyobb, de más hatást jelentett és jelent ez számomra, mint az antikvitás, vagy az ótestamentum szelleme. Istenhívő nem vagyok. Ezért nem tartom lehetségesnek, hogy körkérdésükre válaszoljak. Számomra a kereszténység a véges és esendő földi ember másokhoz fűződő szeretet-kapcsolatának, megbocsájtó képességének és felelősségének gondolatát jelenti. És nemcsak gondolatát.

Ugyanakkor végtelen szomorúságot jelent számomra, hogy — Rilke szavaival — „die Liebe ist nicht gelernt“.

Nagyrabecsüléssel és szeretettel,

1990. december 11.

SZÖVÉNYI-LUX ENDRE

Ismét furcsa tévhit rabjai vagyunk. Azt próbáljuk elhitetni magunkkal — nem kis eredménnyel —, hogy eddig még soha nem látott történelmi események áldozatai lettünk. Olyan eseményeké, amelyek során új igazságok, új törvények, új emberi értékek tűnnek fel vagy éppen vesznek el. Ugyanakkor csábít a kényelmes passzivitás: úgysem tudunk semmit sem tenni. Még mindig nem vesszük észre, hogy nem a világ változik körülötünk, hanem mi nem változunk meg elegendően ahhoz, hogy az igazi értékeket a helyükre tegyük. Pontosabban fogalmazva: az igazi értékeket nem hagyjuk a helyükön, ahová mintegy kettőezer évvel ezelőtt Valaki már elrendezte, rangsorolta őket akkor, amikor a „nem evilágból való” ország alkotmányát e világnak meghirdette. Forradalmi törvénytár volt ez már a maga idejében is, amikor a legfőbb értéknek a hatalmat, dicsőséget és gazdagságot, a mások vérének és csontjainak megszerzett hatalmat, dicsőséget és gazdagságot ismerték csak el. Kegyetlen volt ez az ókor. Pont olyan kegyetlen, mint a középkor és az újkor... Mert az ember is pontosan ugyanolyan kegyetlen volt és maradt. Ilyen módon abban a kétezer év előtti világban is legkevésbé számított értéknek az Igazság, a Szeretet, az Alázat, a Türelem, a Tisztaság: az új törvénytár alappillérei. Alaptörvények testvér és testvér, testvér és ellenség között. Ne gondoljuk tehát, hogy kétezer év óta most állunk szemben először ezzel a kérdéssel: mit tegyen a keresztény! Ma sem tehet mást, építse be alkotmányába az alapértékek törvényeit, és ahogy Mestere példája mutatja, élje is meg azokat erejének megfelelően. Nézzünk körül! Minden, vagy csaknem minden történelmi változás oka eddig is az volt, és ezután is az lesz, hogy a Vezetés nem volt képes, vagy nem is akarta, esetleg tiltotta középpontba állítani a kereszténység alkotmányának Teremtőjét az Istent és az embert, mint önálló és társas teremtményt.

— Magabiztos keresztény gőg — hallatszík az ellenvetés. Aki viszont ezt állítja, az sohasem olvasta el figyelmesen az evangéliumokat, az alkotmányt, amelynek közép-pontjában az esendő ember és a hozzá irgalmas Isten áll.

Ellentmondásnak tűnik, de a közelmúlt példája mutatja: egyszerűbb a magatartás (nem könnyebb, egyszerűbb!) egy ellenséges környezetben. Az üldözött keresztény, a világnézete miatt üldözött keresztény, ha csak hitéhez ragaszkodik is — üdvözüül. Valóban, a hitedhez, a világnézetedhez való ragaszkodás és hűség megvallása, illetve megvallásának lehetősége adott volt. Templomba jártál, körmenetre mentél, egyházi esküvőt tartottál, amikor az csaknem tiltott volt. Elküldted gyermekedet hittanra, beirattad egyházi iskolába, vállalva a továbbjutás tortúráit. Fiatalokkal foglalkoztál és a nyári táborból szedtek össze államellenes összeesküvés vádjával. Nem „léptél be” semmiféle, a világnézetteddel össze nem egyeztethető „politikai” és „béke” mozgalomba, s ezzel vállaltad a hátrányos megkülönböztetés, jobb esetben a lekicsinylő gúnyos mosoly megaláztatásait. No nem hős voltál, csak tisztábban láttad, hogy mi a teendő ott és akkor. Nem voltál akkor sem tökéletes, de emlékezve a körülményekre, nem kellett volna elsomfordálnod az Úr asztala előtt szomorú szívvel, merthogy a vagyonedat nem osztottad szét a szegények között — hiszen egyszerűen nem volt mit szétosztanod...

És ma? Itt és most?

Csalódott vagy? Saját ügyeink, intézményeink megint mások kezébe kerültek, csúsztak, vagy maradtak? Bánt az ünnepélyes nagymisén díszőrséget álló rövidnadrágos, árvalányhajas öregcserkész látványa, aki az előbb emlegetett közelmúltban biztonság kedvéért azért a pártiskolát is elvégezte? Ki Ó? „Megtévedt” tékozló fiú, vagy „itt és most” sikk kereszténynek lenni? A mai magyar kereszténységnek a nevében ki lép most fel? Erőszakosan, türelmetlenül, provokatívan kik törnek hatalomra a nevünkben, a kereszténység nevében? Hogyan válaszolsz az erőszakra? Ki a keresztény egy differenciálódó társadalomban? Valóban politikai erőnek kell lennie a kereszténységnek? A Nyugat keresztény? Az egyre több hajléktalan munkakerülő bűnöző-e, vagy csak az útszéli árokba taszított, megvert, kifosztott, vérző vándor? Beletörődtél, hogy fiataljaink egy része „szabadon szárnyal” a „fekete lukak” felé, jobb esetben a kétes eredetű szekták labirintusaiba? Ki tudod kapcsolni a tévé készüléket a kellő pillanatban? Hogyan óvod családodat a véres erőszak és porno videokazettáitól és szennylapjaitól? Tudod-e, hogy nem keresztény felfogás szerint is innen indul el a fiatalokú növekvő számú bűnözés és abortusz egy része? Félsz, hogy a konzervatívnak tartott nevelés gátlásossá teszi gyermekedet és így nem válik gátlástalan felnőtté? Mit tettél eddig? Ki tudod nyitni a házad ajtaját, hogy azon át a belső meleg fény és világosság vetődjék a külső sötétségbe, miközben a külső szenny és bűz kívül marad?

Ezeket és sok más kérdést lehet ugyan vitára bocsátani, lehet róluk sokat beszélgetni, tanácsokat osztogatni, de a legdemokratikusabb államnak is alkotmánya van, törvényei vannak, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni, megszegni, megsemmisíteni. Ismered az Alkotmányunkat? Olvasd el újból az evangéliumokat, ne csak a betűjét, hanem a kegyelemmel segített nyitott lélekkel a lelkét is. Hidd el, jobban és biztosabban fogod tudni, hogy mit jelent kereszténynek lenni „itt és most”.